

Angela TURCULEȚ

Pe urmele „tineretii fără bătrânețe”... gânduri postfest

Când te apropii de Teatrul Tineretului din Piatra Neamț ești uimit de modul în care noul și tradiția se întâlnesc în acest spațiu: firesc, fără conflicte, completându-se într-un mod generos. Întâlnirea trecutului cu prezentul nu este doar o impresie sau o coincidență impusă de condiții geografice! Ea este o atitudine care apare în felul de a fi al oamenilor. Anul acesta, ea s-a împlinit generos și în modul în care a fost gândit Festivalul de Teatru, aflat la cea de-a 22-a ediție, desfășurat între 21–31 octombrie: alături de secțiunea „Regal teatral”, dedicată unor spectacole impuse deja în atenția publicului, a apărut, sub semnul unei întâlniri necesare și creatoare, o secțiune-concurs „Pledez pentru tine(ri)”. A fost o propunere adresată tinerilor artiști, proiectelor și inițiativelor inedite.

Într-o lume a ciocnirilor violente, în care parcă nimeni nu își mai găsește locul, fiecare în goană tiranică de a impune orgolioase și individualiste imagini sau crezuri, **Festivalul de Teatru de la Piatra Neamț** a obligat la o revizuire activă și matură, arătând că a merge înainte nu înseamnă cu necesitate sau a uita trecutul sau a ignora prezentul, ci a le armoniza, a le pune față în față. Și în minte mi-au venit și am înțeles cuvintele basmului sub semnul căruia s-a desfășurat, cuvinte care sunt, de altfel, și emblema Teatrului: „Tinerete fără bătrânețe”

Secțiunea „Pledez pentru tine(ri)” s-a născut din inițiativa directorului teatrului, Liviu Timuș, fiind o invitație adresată universităților de teatru din toată țara, cât și tinerilor artiști, cu vârsta de până la treizeci și cinci de ani. Proiectul a cuprins două părți, una adresată regizorilor, alți actorilor, fie studenți, fie profesioniști. În concurs au intrat cincisprezece piese, oferind o paletă largă a zonelor de interes ale tinerilor. Surpriza acestor experiențe teatrale a apărut atât la nivelul textelor, cât și la acela al mijloacelor scenice abordate.

Am remarcat atât un interes pentru textul clasic, cât și pentru cel de avangardă sau contemporan. Au fost prezente pe scenă opere clasice, prelucrate însă în sensul sensibilității moderne, actualizarea luând forme diverse. Pe de o parte, am reținut tehnica decupajului funcționând în sensul unei acutizări a situațiilor precum în spectacolul **Lear=C+R+G**, după W. Shakespeare, prezentat de Teatrul Maghiar de Stat „Csiky Gergely”. Așa cum arată și titlul, reprezentația s-a construit exclusiv pe o tematică a paternității, urmărind relațiile crude și înșelătoare dintre oameni prin intermediul motivului tatălui și al celor trei fiice. Pe de altă parte, montarea **Hamlet. Totus mundus facit histrionem** după W. Shakespeare, regia prof. Bács Miklos, Universitatea Babeș-Bolyai, care a propus o viziune regizorală cu pronunțate inserții ale violentului și grotescului, susținută de o scenografie interesantă, bazată pe o utilizare a obiectelor care devin pe scenă, care se transformă în raport cu situația sau prin interacțiune cu personajul, dezvăluind o bogăție de sensuri: dulap, firida unui zid sau mormânt în același timp.

Scenă din *Inimi cicatrizate* de Max Blecher
(Teatrul Național Constanța)

O altă direcție a interesului tinerilor artiști este susținută de alegerea unor texte inedite, de avangardă sau contemporane, adevărate provocări pentru spațiul scenic, prezente uneori în forma unor inspirate dramatizări precum: *O zi desăvârșită pentru peștii banană*, după Salinger, regia Iris Spiridon și Alexandru Lustig, Teatrul „Maria Filotti”, Brăila; *Inimi cicatrizate*, după Max Blecher, regia Radu Afrim, Teatrul Național din Constanța; *Stele în lumina dimineții* de Aleksandr Galin, regia Gina Lazăr, Universitatea Hyperion, sau *Noaptea arabă* de Roland Schimmelpfennig, regia Theo Herghelegiu, Teatrul Foarte Mic, București.

Textele spectacolelor prezentate în concurs au apărut ca un itinerar în realitatea contemporană. Reprezentațiile avertizează prezentând o lume care resimte acut înstrăinarea, degradingolada și confuzia de valori. Fiindcă doar adevărul te poate elibera spun aceste piese și personajele lor... Dar care mai este acest adevăr? Sub puterea unui impuls necesar, ne întoarcem la imaginea obsesivului strigăt al lui Munch sau la avertismentul „somnul rațiunii naște monștri”. Este o lume cu ritm halucinant din care nu mai poți reține decât obiecte și imagini, niciodată ființe, sentimente sau gânduri, o lume a uniformizării care așază demențial obiectul și ființa la același nivel, omul devenind produs. Tocmai de aceea, nebunia a luat formele agresive ale convulsiilor și rupturilor psihice. Violența a devenit obișnuită, provocată sau ignorată, o formă extremă și paradoxală de comunicare cu sine și cu ceilalți.

Toate aceste teme și întrebări au făcut obiectul majorității reprezentațiilor din concurs, de reținut fiind și: *Trilogie belgrădeană* de Biliana Srblijanovic, regia Mihai Brătilă și Mircea Gheorghiu, UNATC; *Dragoste în patru tablouri* de Lukas Baerfuss, regia Theo Herghelegiu; *Zig și More* de Marine Auriol, regia Alexandru Boureanu; sau spectacolul *Fotografii explicite* de Mark Ravenhill, regia Miruna Dinu.

Spectacolele au propus o problematică a alterărilor, a fisurilor la care este supusă ființa umană. Mai mult, ele au adoptat problematizarea, interogând marile valori... viața, moartea, dragostea, teme „bătrâne”, dar cu reflexe actuale care trebuie chestionate de fiecare generație ca să-și păstreze vitalitatea. De altfel, ultimul, nu întâmplător, a fost răsplătit prin mai multe premii, cum ar fi cel pentru regie-debut, pentru scenografie (Andrei Dinu), Premiul pentru cel mai bun actor (Alex Fifea) sau pentru cea mai bună actriță (Sabina Posea), categoria studenți. Tot acest univers apare aici bine figurat scenografic în decor, construit parcă pentru a expune ființa umană, lumina neutră și rece de neon conturând imaginile sugestive ale unei lumi a singurătății și a spaimelor.

Din păcate, uneori, soluțiile scenice alese eșuează, conducându-l pe spectator fie în zona senzaționalului, lăsându-l pradă uimirii fără a reuși să-i zguduie conștiința, fie în fața unor imagini ale realității lipsite de semnificație. Reținem în acest sens reprezentații precum *Dragoste în patru tablouri* de Lukas Baerfuss, regia Theo Hergehegiu, în care spectatorul este acaparat de independente demonstrații de forță și inventivitate ale unor actori, cu o relativă funcționalitate în cadrul montării, culminând în final cu prezența surprinzătoare, pe scenă, a unui cal în carne și oase. Este un dorit simbol al inorogului care se pierde însă în uimirea generală și în absența legăturilor organice ale acestei apariții cu restul montării. Și spectacolul *O stație* de Peca Ștefan, regia Carmen Lidia Vidu, spectacol multimedia, suferă de monotonie a mijloacelor teatrale. Jocul scenic, construit pe o repetabilitate a gesturilor, își pierde puterea de a comunica, obosind.

La nivelul mijloacelor scenice utilizate, spectacolele au reținut atenția printr-o diversitate stilistică, prin apelul la modalități scenice care să avertizeze, puternice, dure, forțând uneori puterea de receptare a spectatorului. Tinerii regizori sau actori au apelat la urât, grotesc, la realismul brutal sau la stilizarea extremă, încercând a transmite imagini și idei care să scoată spectatorul din starea de inerție cotidiană și să-l oblige la întrebări, asupra sa, asupra lumii, asupra artei și a rolului ei.

Aici și-au găsit locul atât mari spectacole de sală, cât și spectacole la gradene, de la cel de pantomimă (*Contraste*, cu Richard Bovnoczki și Dana Cavaleru, compania „Passepartout D.P.”), la stand-up comedy (*Improvizați*, regia Cătălin Neamțu), la cel de tipul comediei dell' arte (*Un alt fel de a spune teatru*, Universitatea de Arte „George Enescu”, Iași) sau la one man show (*Netotu după Isaac Bashevis Singer și Jean-Claude Carrière*, regia Cristian Juncu, cu Marius Damian). Această deschidere a convins că teatrul este un fenomen viu, lucru fundamental, dincolo de inerentele eșecuri sau de discutabila performanță artistică a unor reprezentații.

Trecând astfel în revistă spectacolele din concurs, putem spune că au răspuns provocării lansate de Festival, dar și așteptărilor juriului, prin diversitatea zonelor teatrale atinse, prin gravitatea tematicii, dar și prin febrilitatea căutărilor de laborator care se simțea dincolo de fiecare reprezentație în sine. Și premiile acordate au răsplătit în mod onest reușitele: în afara spectacolului *Fotografii explicite*, menționat mai sus, s-au acordat Premiul pentru cel mai bun spectacol reprezentațiilor *Trilogie belgrădeană*, categoria studenți, și *Inimi cicatrizate*, secțiunea profesioniști, Premiul pentru cel mai bun actor lui Mihai Smărăndache sau pentru cea mai bună actriță - Lana Moscaliuc, în rolurile *Eva* și *Quintonce*, din spectacolul *Inimi cicatrizate*, regia Radu Afrim. În timp ce Miruna Dinu a primit Premiul pentru regie, debut; la categoria profesioniști, acesta nu s-a acordat.